

AVATAR KOT IZZIV KRITIČNI ZNANOSTI

Večdisciplinarni pogled skozi tridimenzionalna očala

Zbornik povzetkov

petek, 9. aprila 2010, od 13. do 18. ure

Produkcija:

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Scenarij in režija:

Dan Podjed, Nikolai Jeffs in Tina Glavič

Nastopajo:

Mirna Buić, Luka Culiberg, Izidor Gavez, Nikolai Jeffs,
Rastko Močnik, Rajko Muršič, Dan Podjed,
Janez Strehovec, Franc Trček, Maja Veselič,
Nataša Visočnik, Jan Vrhovski in Melita Zajc

AVATAR KOT IZZIV KRITIČNI ZNANOSTI: VEČDISCIPLINARNI POGLED SKOZI TRIDIMENZIONALNA OČALA (ZBORNİK POVZETKOV)

Izdajatelj: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Uredniki: Dan Podjed, Nikolai Jeffs in Tina Glavič.

Avtorji povzetkov: Mirna Buić, Luka Culiberg, Izidor Gavez, Nikolai Jeffs, Rastko Močnik, Rajko Muršič, Dan Podjed, Janez Strehovec, Franc Trček, Maja Veselič, Nataša Visočnik, Jan Vrhovski in Melita Zajc.

Ljubljana, 2010.

Na simpoziju o filmski uspešnici Avatar bomo spregovorili o potopitvi v navidezne svetove z uporabo sodobnih tehnologij in tudi o filmu kot vplivnem komentarju multikulturalizma, znanosti, postmoderne družbe, globalizacije in ekologije. Vprašali se bomo, če zares živimo v svetu, kjer sta simulacija in kopija boljši od resničnosti. Zanimalo nas bo, ali ustvarjanje navideznih svetov predstavlja krizo, če ne celo smrt resničnega sveta in zmago simulakra. Ugotavljali bomo tudi, kakšna je filmska podoba domačinov in domačink ob medkulturnih in medplanetarnih stikih. So Na'vijci idealni Drugi ali pa lahko v figuri plemenitih divjakov opazimo zgolj obrnjeno, ne pa zares preseženo sliko nekoč prekletih barbarov? Poleg tega lahko Avatar razumemo tudi kot premislek o zgodovinski, sedanji in prihodnji vlogi antropologov in antropologinj v družbi in kot tematizacijo širše družbene vpetosti, odgovornosti in poslanstva družboslovnega in humanističnega raziskovanja – tudi v odnosu do kritike vojske in multinacionalnih korporacij. Odnosom med zgodovinskimi procesi kolonizacije, sodobnimi neoimperialističnimi pojavi, kapitalizmom in postmoderno namreč lahko sledimo znotraj filmskega pripovednega okvirja, lahko pa jih še prevrednotimo, če pri analizi upoštevamo tudi pojave, ki so konstitutivni v odnosu do produkcije, promocije in distribucije filma, načinov njegovega gledanja ter mesta, ki ga film zaseda v globalnem spektaklu. Naposled nas bo zanimalo še, kako splošna reprezentacija Zemljanov in Zemljank odseva in vpliva na načine današnjega razumevanja človeštva in njegove podobe v prihodnosti – tudi v odnosu do narave in sveta nasploh.

Simpozij je zastavljen interdisciplinarno, saj se bodo na njem predstavili strokovnjaki in strokovnjakinje s področja antropologije, etnologije, sociologije kulture, filozofije, politologije, medijskih in filmskih študij ter sinologije in japonologije.

13:00–14:30

1D: KOPIJA BOLJŠA OD RESNIČNOSTI

Janez Strehovec

Film-telo kot vožnja

Melita Zajc

Čigav avatar je Avatar?

Izidor Gavez

Podobe človeka v filmu Avatar: »Prej ali slej - vedno se moraš prebuditi«

Dan Podjed

Pornografija narave v filmu Avatar

14:30–14:45

odmor za kavo

14:45–16:15

2D: (MED)PLANETARNI KOLONIALIZEM

Rajko Muršič

Antropocentričnost antropologije, njene meje in emancipacijski potenciali

Nikolai Jeffs

Avatar: kritika kolonializma ali reprodukcija kolonialnega uma?

Luka Culiberg

Poslednji Avatar? Žal ne!: Avatar kot inkarnacija spontane ideologije »new age« kolonializma

Franc Trček

Kako je Avatar na poti srečal Hurt Locker: Novi kolonializmi

16:15–16:30 odmor za kavo

16:30–18:00 **3D: UDOMAČITEV TUJIH SVETOV**

Jan Vrhovski

Identiteta in ontološke poti prevoja družbene resničnosti v filmu Avatar

Mirna Buić

Resničnost izmišljenega jezika

Maja Veselič

Iskanje izgubljenega raja na Kitajskem: Avatar med družbenopolitično kritiko in potrošnjo

Nataša Visočnik

Stičišča in razpotja različnih svetov: Avatar in Mononokehime (princesa Mononoke)

diskutant **Rastko Močnik**

Janez Strehovec **FILM-TELO KOT VOŽNJA**

Film Avatar nas usmerja k paradigmi oblikovanja kulturnih vsebin v smislu, da so aranžirane tako, da integralno nagovorijo posameznico, ki je prilagojena življenju v sedanji kulturi, in to je oblika vožnje v smislu programiranega dogodka, ki nikakor ni namenjen le prevozu oseb iz, recimo, točke A k točki B, ampak tudi predstavitvi posameznice iz ene naravnosti do sveta do druge. Film kot vožnja je intenzivni dogodek v zgoščenem času, poln je nasičenih podob-razglednic in zapletene strukture odnosov, aranžiran je kot telo, ki se ga lahko dotakne. 3D projekcija namreč omogoča simulacijo filma-telesa, ki ni več samo tam – na zaslonu, ampak je tukaj, pred nosom in na nosu, poln je posebnih učinkov, ki z virtualnimi izstrelki napadajo organ vida. Vrsta vsiljivih kot-da-teles zdaj stopa v *bližino*, ki raste proti opazovalcu, napolnjuje prostor med zaslonom in opazovalcem-uporabnikom. Ta »več« na ravni posebnih učinkov in estetike imerzivnosti pa korespondira z »manj«, ki spremlja zaznavne aktivnosti (predvsem gledanje), v trenutku, ko pride do izgube odmika, se pravi razlike, ki šele omogoči, da pogled prodre do zahtevnejših plasti gibljive podobe.

Film-telo je dejansko konglomerat zgoščenih vizualnih vsebin, oblikovanih po postopkih *mind-movies* in *elevator pitch*, ki simulirajo občutke vidnejšega od vidnega (J. Baudrillard) in poenostavljeno interpretiranega (z reflektivnimi »navodili za uporabo«, ki razlagajo avatarsko mitologijo), kar vse vodi k obscenosti takšnih izdelkov, ki sodijo k današnjemu enorazsežnostnemu svetu.

Janez Strehovec, samostojni raziskovalec
E: janez.strehovec@guest.arnes.si

Melita Zajc **ČIGAV AVATAR JE AVATAR?**

Potovanje na luno Georgesa Meliesia (1902) in Avatar Jamesa Camerona (2009) loči stoletje, vendar imata veliko skupnega. Oba veljata za mejnika v razvoju filma, Meliesov kot prvi znanstveno fantastični film in vrhunski dosežek animacije, Cameronov kot najuspešnejši na področju trirazsežnostne tehnologije. Oba pripovedujeta o osvajanju neznanih svetov, fantastičnem potovanju, in v obeh imajo vodilno vlogo pri tem učenjaki.

O učenjaki se sprašujemo tudi v prispevku, ki mu je Meliesov film iztočnica predvsem zato, ker je ključni element filmskega kanona, ki deli filme na igrane in dokumentarne. Danes je to ideologija, meje med dokumentarnim in igranim so zabrisane, noben vir ni zanesljiv, a je v vsakem mogoče najti del resnice. Mediji objavljajo pričevanja ljudstev o tem, da Avatar govori o njihovi dejanski izkušnji, znanstveniki opozarjajo, da pravzaprav promovira kolonialne vrednote, ki jih kritizira, vsem pa je skupno to, da film, čeprav gre za fikcijo, obravnavajo kot diskurz o praktičnih problemih sodobnih družb, od postkolonializma, rasizma in seksizma do globalne okoljske problematike in vloge znanosti. Seveda se ob tem postavlja vprašanje, mar ni to pravzaprav rezultat trženjske strategije, ki je Avatarja od samega začetka predstavljala kot rezultat sistematične študiosnosti režiserja in njegovega tesnega sodelovanja z znanstveniki, od snemalcev do lingvistov in antropologov. V okolju, v katerem izginjanje zaupanja v tradicionalne nosilce vednosti in razlagalce resnice spremlja širjenje legitimnosti za razlago resnice in večanje zanimanja zanjo, je to gotovo uspešna strategija. Ostaja vprašanje, kaj v teh pogojih preostane učenjakom, razen da se oklepajo starih navad, tako kot dr. Grace Augustine (Sigourney Weaver) cigarete.

Melita Zajc, Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko

E: melita.zajc@gmail.com

Izidor Gavez

PODOBE ČLOVEKA V FILMU AVATAR: »PREJ ALI SLEJ - VEDNO SE MORAŠ PREBUDITI«

Prebujanja in vzniki zavesti – preblisk, ko se bitje ozre nase, oceni in postavi svojo zgodovino. Postane in nadaljuje v skladu z odločitvijo, katere pogoje je pripravila kriza – osebni *crisis* – prebujenja. A kakor vse odločitve, tudi ta predvideva, zahteva in vsili nemoč izčrpanja drugih; ko se prebudim in odločim, zaspim v nov sen, buden le za sanje, za katere se odločim.

Prebujam se v figurah, v sijaju podobe, s katero si v hlepenju po orientaciji vzpostavljam lastno potovanje. In čeprav so prav te figure le moje, le mojega navdiha, vanje zapadam, jih zamenjujem s figurami in simbolnimi zemljevidi drugih, se v njih izgubljam, celo obtičim v občudovanju samega sebe in lastne mogočnosti, da si uspem ustvarjati lasten svet, lastno osebo in življenje.

Kaj imajo z avatarjem prebujanja in figure, podobe mojega miselnega zemljevida? Kaj so niti in tkanine, ki se me dotikajo v mitu človeka, ki se razpenja in bori v svetu propadanja, uničevanja, zavojevanja in razpoložljivosti univerzuma. Zakaj bi gledal in se oziral na film Avatar – kaj sta navdih in moj odziv, ki ju doživim pod tem okriljem novodobnega mita povezanosti?

Mit Avatarja je mit treh figur, pripoved in izpostava treh stasov in drž, kako odgovoriti na preprosto vprašanje: kako živeti / kako igrati? Skozi pripoved s srečnim koncem preproste zmage, kjer skozi stisko glavnih junakov in junakinj pomoč ponudi prav skrbna in vsemogočna narava, lahko spremljam življenjske linije in postopke treh podob, v katerih odmeva stas človeka, ki se sprašuje podobno vprašanje: kako živeti in kako igrati v svetu, kjer nekoč varna pravila več ne obstajajo? Lahko sem človek v podobi mehanizma, strogo in čistunsko ločen od sveta in celo lastnih kulturotvornih izdelkov; ali bi raje bil človek, ki je vpet in izgubljen v svetu organizma, kjer so mi odgovori že dani v navodilu, da se naj zlijem s svetom, ki le čaka na mojo odločitev, da postanem to, kar mi je bilo namenjeno: organsko bitje, katerega življenje je povezano in odvisno od vsega?

Ali pa živim vlogo izobčenca, nekoga, ki ne ustreza, ki ne spada v sliko, ki je hibriden, liminalen in tuj, tam, kjer oko ne zna videti, a le v tej izbiri sem lahko zavezan svobodnejšemu preskakovanju med svetovi, v katere ne spadam in ki jih že nahajam v sebi? Bistvo nespadanja mi daje življenje, ki se siri čez meje tistih, ki so si domači.

Kako se torej prebuja Jake Sully, kolikokrat se prebudi, kdaj se prebudi in v kakšen spanec se zapelje v zadnjem prebujenju? Ali ostane zvest lastnemu prebujenju?

Izidor Gavez, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za filozofijo

E: izidor_immortal@hotmail.com

Dan Podjed **PORNOGRAFIJA NARAVE V FILMU AVATAR**

Med predvajanjem znanstveno-fantastične uspešnice Avatar se gledalci s posebnimi očali za ogled tridimenzionalnih podob potopijo v spektakularen in nikdar prej viden svet, v katerem živijo »konji« s šestimi nogami (*pa'li* v na'vijskem jeziku), ki jih domačini upravljajo s posebnimi organskimi priključki, pterodaktilom podobni plenilci (*ikran*), ki jih bojovníki zajahajo med nevarnim obredom prehoda, gigantski nosorogom podobni rastlinojedi (*'angtsik*) in številne druge nenavadne živali. Izjemno pestra je tudi flora na planetu Pandora, ki obsega tako ogromna drevesa (*kelutrel*), na katerih prebiva na stotine Na'vijcev, kot tudi miniaturna semena (*atokirina'*), ki plujejo po zraku kot meduze in povezujejo domačine s svetom prednikov.

Po ogledu tega filma se nam zazdita flora in favna našega domačega planeta precej dolgočasni, saj lahko pri nas vzremo kvečjemu »navadna« drevesa in travo ter »običajne« ptice, sesalce in žuželke. Filmska fikcija, ki pripoveduje zgodbo o svetu, v katerem so domačini do obisti povezani z živalmi in rastlinami, torej človeka ne zmami v naravo, kot bi morda pričakovali, temveč ga od nje odtuji. Nekaj podobnega so spoznali raziskovalci, ki so proučevali, kako izkušamo naravo v simuliranih okoljih. Ugotovili so, da virtualne prezentacije, ki jih vidimo, denimo, v dokumentarnih filmih, potešijo človekove potrebe po naravi in ljudi naredijo manj – namesto bolj – motivirane za doživljanje »prave« narave. Takšne upodobitve so namreč mnogokrat bolj spektakularne in lepše od »resničnosti«, ki jo lahko izkusimo, s čimer ustvarijo učinek »pornografije narave«, ko je nadomestek tako mikaven, da izgubimo željo in potrebo po stiku z dejanskim svetom, saj nas kopija, ki je boljša od originala, povsem zadovolji.

Dan Podjed, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
E: dan.podjed@ff.uni-lj.si

Rajko Muršič

ANTROPOCENTRIČNOST ANTROPOLOGIJE, NJENE MEJE IN EMANCIPACIJSKI POTENCIALI

Kulturna oziroma socialna antropologija se je razvila na podlagi potrebe po spoznavanju in prepoznavanju koloniziranih ljudstev in je potemtakem vsaj v nekem smislu pankrt kolonializma. Podobno so se kontinentalne etnologije razvijale v okviru bojev za nacionalno emancipacijo ali izgradnjo sodobnih nacij, tako da je nekakšna dekla nacionalizma. Ker pa njena temeljna metoda temelji na spoznavanju življenja ljudi z raziskovalčevo ali raziskovalkino lastno soudeležbo v življenju ljudi, ki jih preučuje, obakrat nujno razvije alienacijske oziroma emancipacijske potenciale. Ko se skuša postaviti v kožo ljudi, ki jih preučuje, se etnograf samodejno odtuji svojemu lastnemu okolju ali vsaj začasno izstopi iz vrednostnega, pomenskega in habitualnega polja lastne samoumevnosti. Do te točke je etnografska izkušnja znana, pričakovana in razumljiva, potem pa se začne vznemirljiv premislek večplastnih protislovij lastnega položaja, ki se lahko konča v zagovorništvo tistih, ki jih etnograf preučuje, distanciranju od njihovega načina življenja ali celo v akademski brezbržnosti, ki služi moči tistih, čigar interese zastopa.

Film Avatar nam ponuja večsmerne premisleke o preteklosti in prihodnosti antropologije. V antropocentrično zasnovanem razumevanju sveta in življenja ni veliko prostora za radikalen premislek o tem, kaj se dogaja tam, kamor še ni stopila človeška noga in zasejala sadov človeške kulture. Toda kamorkoli se ozremo po tistem svetu, v katerega je zakoračila človeška noga, uvidimo, da koraka nazaj ni več: tisto, kar se nam kaže kot narava, je obsojeno na človeško milost in nemilost, ki v svojem bistvu nista del narave in ne sodita vanjo – s človekom vred.

Rajko Muršič, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo

E: rajko.mursic@ff.uni-lj.si

Nikolai Jeffs

AVATAR: KRITIKA KOLONIALIZMA ALI REPRODUKCIJA KOLONIALNEGA UMA?

Avatar je izjemno kritično prevrednotenje tako zgodovinskega kolonializma kakor tudi sodobnih neoimperialističnih intervencij ZDA. A prek rabe tropa plemenitega divjaka in matrice binarnih opozicij individualnosti – skupnosti, materializma – duhovnosti, znanosti – narave itd., skozi katero je prikazana radikalna razlika med zemeljsko in na'vijsko družbo, film pravzaprav legitimira, ne pa preseže rabo tovrstnih reduktivno-esencialističnih kategorij, ki nikakor ne pripomorejo k bolj etičnemu premisleku različnih zgodovinskih in medkulturnih situacij, prej nasprotno. Film razkriva tudi druge strategije reprezentacije, vzete iz repertoarja kolonializma, s katerimi je vzpostavljena večja vrednost lastne oziroma zahodne kulture. Resda posveča več časa Na'vijcem, a iz množice Na'vijcev jih izstopa relativno malo, so metonimični glede na na'vijsko kulturo in del trenutne oziroma bodoče oblasti. Med Zemljani pa je bistveno več samostojnih likov, kar daje vtis o večji individualizaciji in heterogenizaciji zahodne kulture nasproti drugim. Posamezni Zemljani so v izhodišču onkraj rasnega manihejstva, so zmožni disidentstva ter večglasja v odnosu do lastne družbe in transcendentnega in absolutnega vedenja ter ne izkazujejo nakazanega problematičnega odnosa do svobodne volje kot podrejene pandorskemu ekosistemu. Film utrjuje videnje drugih kultur, ki je blizu huntingtonovskim tezam o samoumevnem obstoju in nekompatibilnosti domnevno povsem različnih civilizacij, katerih preplet nujno vodi v spopad ter kot rešitev zagovarja enostransko kulturno izolacijo, kar drugemu pripiše zelo vprašljivi ortodoksni in fundamentalistični kulturni nativizem. Nenazadnje pa film vendarle tudi poveleča zahodni subjekt. Ta je več vreden od partikularnega drugega tudi zato, ker je edini zmožen medkulturne mobilnosti, radovednosti ter (med)planetarne univerzalnosti.

Nikolai Jeffs, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za azijske in afriške študije in Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo

E: nikolaijeffs@gmail.com

Luka Culiberg

POSLEDNJI AVATAR? ŽAL NE!: AVATAR KOT INKARNACIJA SPONTANE IDEOLOGIJE »NEW AGE« KOLONIALIZMA

Avatar je z umetniškega vidika irelevanten film, hkrati pa je na ideološki ravni toliko bolj problematičen, saj je film, ki se dela da je napreden, celo verjame v to, da je liberalen in progresiven, dejansko pa je v svojem bistvu globoko konservativen in reakcionaren. V njegovi črno-beli sliki, kjer civilizacija predstavlja primitivni, pohlepni, cinični in brutalni pol, medtem ko je »divjaštvo« plemenito, prijazno, modro, občutljivo, v stiku z naravo in predvsem humano, ne gre za dva pogleda na svet, za srečanje dveh kultur, kar se kaže kot problem realnega sveta, temveč gre za izbiro za tisto »dobro« v horizontu naše lastne kulture. Tako nam film postreže s samoočiščevalnimi učinki, saj smo se odločili za pravo stran. Avatar ni revolucionaren film o boju zatiranih, temveč je reakcionaren film o notranjem moralnem boju zatiralcev, ki najdemo izhod v očiščenju duše s tem, da ostanemo trdno v realnem sistemu kapitalistične tržne proizvodnje, ekološkega uničevanja, systemskega zatiranja in iztrebljanja deprivilegiranih, s pomočjo fantazijskega avatarja pa izberemo vrednote, ki vse to obsojajo.

Luka Culiberg, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za azijske in afriške študije

E: lukaculiberg@hotmail.com

Franc Trček

KAKO JE AVATAR NA POTI SREČAL HURT LOCKER: NOVI KOLONIALIZMI

Če izhajamo iz predpostavke, da živimo v vizualni kulturi nebranja, so podobe s filmskega platna z vso svojo poesis verjetno tisto polje, ki nam omogoča temeljito analizo Zeitgeista.

V prispevku bo avtor skozi analizo treh aktualnih naslovov poskušal podati poglede na nove oblike kolonializmov. Pri tem je seveda ključno, da ne gre le za enosmerne procese, ki se jih nebulozno označuje s »prinašalci demokracije«, ampak za kompleksne odnose, ki se jih spet nebulozno označuje z »balkanizacijo« na vseh ravneh. Mimobežnost »razsvetljevalcev« in »primitivcev« pa vodi v neke nove žalostne trope, kjer tovrstni diskurzi koristijo predvsem za teleologije poznega kapitalizma.

Franc Trček, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Katedra za analitsko sociologijo

E: franc.trcek@guest.arnes.si

Jan Vrhovski

IDENTITETA IN ONTOLOŠKE POTI PREVOJA DRUŽBENE RESNIČNOSTI V FILMU AVATAR

Svet kot socializirajoča ontologija antropocentrične integracije je površinsko razpeta mreža ideološke imaginacije, ki kot taka vsaj navidezno čaka na »zaužitje«. Vprašanje »uživanja« mreže pomenskosti, ki jo z refleksijo ali utelešenjem tke »mišljen« onto-moralni prostor, vstopa skozi geografijo organizma identitete v vseh referenčnih ontoloških smereh in nivojih. V teh relacijah je identiteta vrste *in-/output*, mikrokozmos moralnih struktur, ki se priklapljuje na sfero družbene ontologije in individualno transcendentalne, toda vseprisotne tvorbe »objektivnosti«. Je morda objektivnost kot socialna struktura tisto, kar je socialno kolektivno epistemološko referenčnega, kadar govorimo o strukturi, vlogi in integraciji filma kot prvega vala na monitorju funkcije realnosti? Kakšna je vloga in pomen objektivnosti pri konstrukciji družbenih fobij in v sodobni urbani družbi najpogostejše tesnobnosti, depresije? Kakšna je vloga ontološko skonstruiranega proto-človeka, proto identifikatorja nove, varnejše in resničnejše družbe? Kaj je torej obravnavani Avatar za sodobno človekovo biokemično osnovano objektivnost in na kak način ta konstrukt želi spremeniti svet okoli sebe v prihodnje?

Jan Vrhovski, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za filozofijo
E: vvei.yang@gmail.com

Mirna Buić **RESNIČNOST IZMIŠLJENEGA JEZIKA**

Znanstvenofantastična uspešnica Avatar odpira predvsem v družboslovnih in humanističnih znanostih številna vprašanja, nanašajoča se na zgodovinske in sodobne družbene ter kulturne procese. Predstavlja iztočnico za problematiziranje znanstvenih paradigem, vloge znanosti in znanstvenikov (raziskovalcev) ter raznoterih diskurzov. Med te sodijo tudi diskurzi o jeziku, ki bodo poleg jezikovnih praks osrednja tema referata. Ko govorimo o kolonizaciji in medkulturnih stikih, moramo nujno obravnavati procese (med)jezikovnih stikov, ki lahko zajemajo izposojanje, nastajanje pidžinskih in kreolskih jezikov ter v skrajnem primeru do jezikovne zamenjave prek izvajanja jezikovnega pritiska, kjer dominantni jezik popolnoma prevlada.

Jezik na'vi je namensko izumljen ali izmišljen jezik, katerega primarna funkcija je kredibilna dopolnitev izmišljene zunajzemeljske staroselske kulture. Tako naj bi šlo za idealni in nevtralni jezik Drugega oziroma plementi, melodični, romantični jezik. Toda je ta jezik dejansko idealen in morda celo nevtralen? Vprašanje idealnosti in nevtralnosti jezika seveda ni edino, ki se poraja ob gledanju filma. Neizogibna je obravnava koncepta t. i. naravnega jezika – predvsem v povezavi s konstrukcijo izmišljenih in/ali umetnih jezikov, ki naj ne bi zajemali sociokulturnih reprezentacij govorcev, skupin in predstave o samih jezikih. Pri tem se je treba vprašati, kaj pomeni jezikovna stratifikacija in variantnost jezika na'vi.

Avtorica bo torej obravnavala jezik v kontekstu filma in tudi v kontekstu medkulturnih stikov, ki ta kontekst presega. Pozornost bo namenila na'vijju podobnim jezikom kot praksam nastajajočih ali že obstoječih subkulturnih skupin, učenju izmišljenih jezikov in morebitnemu formiranju novih jezikovnih praks.

Mirna Buić, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo

E: mirna.buic@gmail.com

Maja Veselič

ISKANJE IZGUBLJENEGA RAJA NA KITAJSKEM: AVATAR MED DRUŽBENOPOLITIČNO KRITIKO IN POTROŠNJO

Tako kot v svetovnem merilu, je tudi na Kitajskem Avatar postal najuspešnejši film vseh časov po zaslužku od prodanih vstopnic. Še več, povpraševanje po njih je bilo tako veliko, da so dosegle vrtoglave cene petdeset in več evrov, zaradi nepojenjajočega zanimanja za film pa so dvakrat podaljšali obdobje predvajanja. 25. januarja 2010, tri tedne po tem, ko je Avatar prišel v kitajske kinodvorane, so mediji objavili novico, da so v nacionalnem parku Wulingyan, v prefekturi Zhangjiajie v južni provinci Hunan znamenite skalne vrhove z imenom Stebri južnega neba, ki naj bi ustvarjalcem filma služili kot navdih, preimenovali v Gorovje Aleluja. Regija se tako že oglašuje s sloganom »Pandora je daleč, Zhangjiajie pa blizu«.

Le nekaj dni pred preimenovanjem so se pojavile govorice, da bo Kitajski filmski urad film Avatar predčasno umaknil s sporeda in ga nadomestil z domačim filmom Konfucij, saj naj bi bil ta ideološko primernejši. Tuji komentatorji so hitro izpostavili podobnosti med prisilnimi deložacijami kitajskih kmetov in rušitvami starih mestnih četrti ter usodo Na'vijcev, zaradi česar naj bi oblast film razumela kot grožnjo politični stabilnosti. Toda odzivi kitajskih gledalcev na Avatarja kažejo, da je politična kritika domačih oblasti zgolj ena od interpretacij filmskega sporočila. Skozi izbrane komentarje s spletnih forumov, blogov ter drugih elektronskih medijev pričujoči prispevek predstavi, kako je Pandora videti skozi kitajska očala.

Maja Veselič, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za azijske in afriške študije

E: maja.veselic@guest.arnes.si

Nataša Visočnik

STIČIŠČA IN RAZPOTJA RAZLIČNIH SVETOV: AVATAR IN MONONOKEHIME (PRINCESA MONONOKE)

Nemogoče se je izogniti konstantnemu križanju in izposojanju popularne kulture, ki kulturne proizvode obogati in jih hkrati tudi oblikuje v kompleksnejše izdelke. Tako do sodobne medijske kulture pristopamo z oblikovanjem »con« in »presekov«, kjer se elementi različnih kultur križajo in mutirajo. Kljub neizpodbitnim lastne kulture izdelki popularne kulture, med drugimi tudi filmi in animacije, ostajajo vezne točke v globalni kulturi. Ta pozicija jim omogoča, da postanejo novi brezlični medijski teritoriji, ki prečkajo in premikajo nacionalne meje.

V primerjavi dveh uspešnic iz različnih delov sveta – ameriškega filma Avatar in japonskega animeja Princesa Mononoke (Mononokehime) – opazujemo formacijo globalne podobe kulture, ki se nanaša na povezavo med globalno cirkulacijo in regionalnimi mejami. Na podlagi raziskovanja podob dveh zamišljenih skupnostih se osredotočimo na tematike, kot je izražanje skrbi za sodobno družbo, predvsem pa se v njih razkriva zaskrbljenost zaradi sprememb in tranzicije, izražajo se družbeni konflikti, sodobni strahovi in utopijski upi ter poskusi obvladovanja in zagotavljanja prihodnosti. Tako nas zanima, ali se te podobe vključujejo v simultani globalizaciji in nasprotujejo lokalizaciji ali pa krepijo identitete nacionalnih držav kot nasprotovanju globalizaciji in lokalizaciji.

Nataša Visočnik, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za azijske in afriške študije

E: natasa.visocnik@guest.arnes.si

**Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Ljubljana, 2010**